

posebno su se sastajali u Zagrebu, gdje su dolazili još neki seljaci sa ovog područja, i preko njih, u ovom kraju, stvaralo se neko svojevrsno demokratsko javno mnjenje i raspoloženje.

U aprilskom ratu Jugoslavija još nije bila ni kapitulirala a u Drinovcima ustaše su razoružale žandare i preuzele seosku i općinsku vlast. U selu je vladalo dotad neviđeno i nezapamćeno nacionalističko ludovanje; crkvena zvana neprekidno su zvonila gotovo čitav dan, pucalo se iz svih mogućih vrsta oružja, zastave su isticane i vijorile su se na svim stranama, mise su održavane i Bogu je zahvaljivano što im je podario dugo očekivanu državu Nezavisnu Hrvatsku, poglavnik i slobodu. Na svim stranama se lumpovalo, pilo, opijalo i na druge načine davalo oduška svom raspoloženju. U prvim danima sa više strana, a posebno iz Zagreba, u selo su dolazile čitave skupine novopečenih ustaša rođenih u Drinovcima da pomognu u uspostavljanju nove ustaške vlasti, i to ne samo u Drinovcima već i u široj okolini. Radi preuzimanja vlasti u selo su, uglavnom, iz Zagreba došli Srećko Nujić, prvi ustaški logornik u Ljubuškom, Krešo Majić Barišić, u kasnijem vremenu ustaški krilnik (general) i jedno vrijeme zapovjednik Ustaškog logora Jasenovac, Jozo Majić Jupa, kasnije, u vrijeme ministროvanja Andrije Artukovića pomoćnik ministra za unutrašnje poslove (bio je odgovoran za rad obavještajne službe), Ljubo Majić, kasnije šef ustaške obavještajne službe za Hercegovinu, Jerko Pandžić, student, Rudo Vrdoljak, student i mnogi drugi. Sa svim što se u Drinovcima događalo neposredno je rukovodio Nikola Vrdoljak još od ranije poznat kao rukovodilac ustaške organizacije u selu.

U prvim danima rata, u Drinovcima, kao i u drugim selima, velikom brzinom pronio se glas da «četnici» iz istočne Hercegovine (radilo se o podoficirskoj školi u Bileći) sa ogromnim snagama nadiru u zapadnu Hercegovinu i da, kud prolaze, razaraju bogomolje, siluju žene, pale kuće i ubijaju

ljude. Na ove smišljene i dramatično lansirane vijesti, u strahu, narod se masovno dizao na noge, organizovao i sa čime je ko prije stigao odlazio je u Ljubuški i tamo dobivao oružje. U Ljubuškom je oružje dijelio Jerko Pandžić, koji je ubrzo u samom mjestu postao pomoćnik ustaškog logornika. U Čapljini gdje su došli ovi razjareni seljaci najprije su napravili pravi lom: obijali srpske trgovačke radnje, magazine, pljačkali do čega su dolazili i odnosili kućama. U masovnom dizanju Drinovčana na noge i njihov odlazak prema Čapljini, pored ostalih, veliku ulogu imao je i don Jure Vrdoljak. Kad se u Ljubuškom, na putu za Čapljinu, don Jure Vrdoljak, sa puškom u ruci i ličkom kapom na glavi, sreo sa Pavom Kovačom, gostioničarem, inače poznanikom i prijateljem, Pavao mu je sa čuđenjem i prijekorom rekao:

- Hajde, bolan Jure, okani se toga posla, nije to za tebe, ti si svećenik. Za tebe je oltar – na što je ovaj jednostavno šutio, udaljio se od Pavla i nastavio da radi ono što je otpočeo.

Uspostavom Nezavisne Države Hrvatske u selu je počela dobrovoljna mobilizacija mladića u ustaške jedinice. U aprilu ili maju iz Zagreba u selo došli dvojica mještana radi mobilizacije, i to fra Krešo Pandžić i Marko Levantić, sad kao visoki ustaški časnici zakazali su i održali politički zbor seljaka. Za odlazak u ustaše, u prvom redu, traženi su mladi, zdravi i naočiti momci, i to za Pavelićevu tjelesnu bojnu. Davana su razna obećanja, kao i nagrade onima koji im pristupe (židovske trgovine, razne zanate, automobile i svašta drugog). Tom pozivu odazvalo se tek desetak mladića. Nezadovoljni tako nenadano malom odzivu, kad su ove momke odveli iz sela i kad su ih kao ustaše obukli i obuli «po mjeri», ponovo su ih vratili u selo da ih tako obuvene i odjevene vide ostali seoski momci i djevojke, da ih tako podstaknu da i oni pođu njihovim putem, u čemu su u dobroj mjeri i uspjeli.

U svoje redove ustaše su primili i osobe koje su za vrijeme Jugoslavije pripadale režimskoj, Radikalnoj stranci, pa

Svjedočenja Jure Galića potvrđuju da pozitivne promjene u društvu i njihova istorija dozrijevaju u dubini društvenog organizma kao izraz iskonske potrebe za pravdom i odnosima u svijetu po mjeri čovjeka. Stoga su progresivne i emancipatorske snage sukobljene sa ideološkom zasljepljenošću i fanatizmom «gomile» ili sa ideologijom samozvanih lidera koji brane stečene privilegije i društvenu praksu zasnovanu na nasilju. U oba slučaja riječ je o pervertiranom odnosu prema realnosti, o političkoj praksi koja nije došla do svijesti o potrebi formulisanja razumnih i kritičkih snova ideologije, kao i o nužnosti vladavine pravnih načela u ustanovama društva...

Rukopis knjige Jure Galića ima i izvanrednu dokumentarnu vrijednost. Autor poimenice navodi sva mjesta, ljude, datume; ne ustručava se da imenuje zločince (jer je bio svjedok i očevidac), seljake, trgovce, činovnike, vojna lica, sveštenike sve koji su unosili nemir i paniku govoreći o ugroženosti i spiskovima za likvidaciju, sve koji su zagazili u zločin, među kojima je bilo vjernih slugu prethodnog režima...

Opsežni rukopis Jure Galića, po širini zahvata i produbljenom poznavanju materije, po humanom odnosu prema složenim i kontroverznim zbivanjima predstavlja izvanredno istorijsko svjedočenje i tragično i herojsko u isti mah, ispunjeno užasima pred prizorima stradanja i prožeto nadom da razum i ljudska dobrota mogu pronaći puteve spasa i humanih rješenja.

*Iz recenzije Nikole Kovača.*

... ovo svjedočenje ima stvarno značaj iskaza svjedoka zbivanja, učesnika maltene u svemu što je u ratu do februara 1945. bilo vrijedno da se zabilježi u zapadnoj Hercegovini. To svjedočenje zaslužuje da se prihvati kao prilog istoriji Bosne i Hercegovine, posebno naravno zapadne Hercegovine, jer se u njemu mogu naći dosta objektivna tumačenja brojnih tadašnjih događanja, a tu su mnoga imena ljudi koji su bili učesnici i na jednoj i na drugoj strani, posredno ili neposredno, što je, dakle, svojevrsna dokumentacija. Ukazujem i na to da autorovo kazivanje ima i sve literarne kvalitete, posebno u dijalogima i opisu sredine i prostora kuda se sve kretao sa dnevnim i noćnim zadacima, a i više borbenih okršaja u kojima umalo nije ostao bez glave.

*Iz recenzije Advana Hozića.*

**Jure Galić**

## **VRIJEME I LJUDI** **(SVJEDOČENJE)**

Svjetlostkomerc d.d.  
2005. god.